

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ÖĞRETMENLİK PROGRAMLARININ ÖĞRENCİ BEKLENTİLERİ VE ALGILAMALARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI (1998-1999, 2003-2004 ve 2008- 2009 ÖĞRETİM YILLARI)

Kurban ÜNLÜÖNEN*

Rahman TEMİZKAN**

Mohammad Reza EİVAZİ GHARAMALEKİ***

ÖZET

Türkiye'deki turizm eğitim sistemi içerisinde, turizm işletmeciliği öğretmenlik programları önemli bir yer tutmaktadır. Bu araştırmada, Türkiye'de ilk olan Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programları, öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından incelenmiştir. Bu amaçla söz konusu programlarda okumakta olan öğrencilere 1998-1999 öğretim yılında uygulanan anket, 2003-2004 öğretim yılında ve 2008-2009 öğretim yılında tekrar uygulanmış ve ortaya konulan araştırma hipotezi istatistiksel olarak test edilmiştir. Öğrencilerin fakülte ve programdan tatmin düzeyleri öğretim yılına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm işletmeciliği eğitimi, turizm öğretmenliği, eğitim kalitesi, öğrencilerin beklentileri.

COMPARISON OF TOURISM MANAGEMENT TEACHER PROGRAMS BY THE STUDENT EXPECTATIONS AND PERCEPTIONS

(For the academic years of 1998-1999, 2003-2004 and 2008-2009)

ABSTRACT

Tourism management teacher programs have an important place in tourism education system in Turkey. In this research tourism management teacher programs of the Faculty of Commerce and Tourism Education at Gazi University, which is first faculty in this field, has been

* Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Öğretim Üyesi (Prof. Dr.)

** Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitimi Fakültesi Öğretim Elemanı(Araş. Gör.Dr.)

*** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi

analyzed from the point of view of student expectations and perceptions. For this purpose, a questionnaire has been developed and applied to students who are attending these programs at the faculty for the academic years of 1998–1999, 2003-2004 and 2008-2009 and the obtained data has been statistically analyzed to test the research hypothesis. It is seen that the academic year makes meaningful differences on students satisfaction levels from their faculty and program.

Key Words: Tourism management education, tourism teacher, quality of education, student expectations.

GİRİŞ

Gelişmiş ülkeler, uluslararası turizmden en büyük payı almaya devam ederken, ülke ekonomisine ödemeler dengesi ve istihdam gibi konularda yapmış olduğu katkılardan dolayı uluslararası turizm, gelişmekte olan ülkeler için de, ilgi çekici bir sektör haline gelmiştir (Tosun, 1999:217; Dieke, 1988:41). Turizm birçok gelişmiş ülkede ekonomik ve sanayi hamleleri ile birlikte önemli bir yer tutmaktadır. İleri ülkelerin gelişmişlik düzeyine ulaşabilmesi için gelişmekte olan ülkelerin ekonomisi, sanayi ve tarım politikalarının yanı sıra turizme ve turizm alanındaki her türlü yatırıma önem vermesi gerekmektedir (Avcıkurt ve Köroğlu, 2002:3). Uluslararası turizmde gittikçe artan rekabet ortamında, avantajlı bir durum elde etmek, ancak müşteri memnuniyetinin sağlanması ile mümkün olacaktır. Müşteri memnuniyetinin sağlanması için ihtiyaç duyulan bilgi, yetenek ve donanıma sahip işgücü ancak etkin ve kaliteli turizm eğitim ve öğretimiyle (Ünlüönen, 2000:218) ve turizm okulları mezunlarının sektörde çalışmaları ile sağlanabilir (Kusluvan ve Kusluvan, 2000:252).

“Eğitim; bireyin kişiliğinin gelişmesine yardım eden, ona bilgi ve beceri kazandıran, bireyin ilgi ve yeteneklerine göre meslek sahibi yapan, topluma, çevreye ve yeniliklere duyarlı ve uyumlu olmasını sağlayan bir süreçtir” (Orhaner ve Tunç, 2001:3)

Eğitimin bir türü olan mesleki eğitim; çalışanların ihtiyaç duyduğu genel ve mesleki bilgileri kapsayan; bilgi beceri, yeterlik, anlayış, tavır ve iş alışkanlığı geliştirmek için düzenlenmiş bir eğitimidir (Ünlüönen ve Boylu, 2005:159). Mesleki eğitim, bir toplumdaki bireylerin meslek sahibi olabilmeleleri ve mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yetenekleri kazandırmak suretiyle birey kabiliyetlerini fiziksel, entelektüel, duygusal, sosyal ve ekonomik yönlerden geliştirme süreci olarak tanımlanabilir (Hacıoğlu vd., 2008:5).

Genel anlamıyla mesleki eğitim, iş ile birey arasında uyum sağlama sürecidir. Çağdaş mesleki eğitim anlayışı, sürekli bir değişim ve yenilenme çabası içindedir (T.İ.S.K, 2004:1).

Turizm sektöründe, hem hizmeti üreterek sunan hem de satın alanın insan olduğu göz önüne alınırsa, sektördeki başarının, eğitilmiş işgücü ile mümkün kılınabileceği göz ardı edilmemelidir. Sektörel çaptaki rekabetin ön koşul olarak ortaya koyduğu hizmet kalitesi, sektörde istihdam edilen işgücünün mesleki bilgi, beceri, altyapısı ve eğitim-öğretim düzeyi ile doğru orantılıdır (Timur, 1994:44).

İnsan kaynağına yatırım yapılmadığı sürece, fiziksel ve teknolojik donanımın gelişmesi ve ekonomik gelişme hizmet kalitesinin artırılması ve geliştirilmesi tek başına önem ifade etmemektedir (Seymen, 2002:17; Özgen ve Taner, 1993:59). Bu nedenle turizmin bir hizmet sektörü olması ve hizmeti satın alan ile hizmeti sunan kişilerin birebir iletişim içinde olması, sektörde istihdam edilecek olan insan unsurunun eğitiminin önemini ön plana çıkarmaktadır (Timur, 1992:16).

Turizm eğitimi “turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletmelerin verimliliğini arttıracak ve bu sektördeki yenilikleri takip edebilecek bilimsel metotların ortaya çıkarılması için yapılan mesleki eğitim” olarak ele alınabilir (Hacıoğlu, 1989:6). Turizm eğitimi veren kurumların amacı, turizm sektöründe iş görecekteler için temel eğitimden geçirmek, tüm eğitim alanlara turizm bilinci ve felsefesini kazandırmak, yönetim tekniklerini öğretmek ve dünyadaki kabul görmüş anlayışa uyum sağlamak, yeni kavram, fikir ve teknolojileri kavrayabilecek üst düzey profesyonelleri yetiştirmektir (TÜRSAB, 1993: 41).

Ünlüöner ve Boylu (2005) ile Gürdal (2002) çalışmalarında turizm eğitimi örgün ve yaygın eğitim dalları altında iki grupta incelemişlerdir. Örgün turizm eğitimi orta öğretim kurumları ve yüksek öğretim kurumları tarafından verilen turizm eğitimi olarak iki gruba ayırmışlardır.

Yüksek öğretim düzeyinde verilen turizm eğitimi önlisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde verilmektedir (Ünlüöner, 2004:111). Lisans düzeyinde turizm eğitiminin amacı öğrencilerine sektörde yönetici kademesinde ihtiyaç duyacakları yetenekleri ve bilgiyi kazandırmaktır (Avcıkurt ve Karaman, 2002:53; Demirkol, 2002: 88; Eser, 2002:4). Lisans düzeyindeki eğitim turizm işletmeciliği ve otelcilik yükseköğretileri ve değişik fakültelerde açılan turizm işletmeciliği bölümleri ile yürütülmektedir. Bu bölümler turizm işletme-

cisi yetiştirmeye yönelik müfredat uygulamaktadır. Buna karşılık Gazi Üniversitesi ticaret ve turizm eğitim fakültesi turizm işletmeciliği eğitimi bölümünde turizm işletmeciliği eğitimi veren orta öğretim kurumlarının öğretmen ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak turizm işletmeciliği öğretmenlik programları yürütülmektedir (Ünlüöner, 2004:111). Bu fakülte 2008-2009 öğretim yılına kadar bu türde eğitim veren tek fakültedir. Türkiye’de turizm eğitimi veren ilk lisans programları bu fakültede açılmıştır. Ankara’da araştırma alanı olarak seçilen Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi 1965 yılında Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu adı altında Türkiye’de ilk lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurum olmuştur (Ünlüöner, 1993:508). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının kalite ve yeterliliğinin çeşitli açılardan ele alınması ve kalitenin artırılmasına yönelik önerilerin ortaya konulması gereklidir.

1. Araştırma Problemi

Tosun (2001) Okumuş ve Kılıç (2004) gibi pek çok yazar Türkiye’nin rekabet avantajını geliştirmek için turizm eğitimine yatırım yapmasını önermektedir. Gelişmekte olan ülkelerden birisi olarak Türkiye 1990’lardan itibaren önde gelen turizm destinasyonlarından birisi olmaya başlamıştır. Buna rağmen kalifiye işgücünün azlığı ve hizmet kalitesinin düşüklüğü gibi konular turizm sektörünün ana problemlerinden bazıları olarak sık sık gündeme gelmektedir (Okumuş ve Yağcı, 2005,92). Türkiye’deki turizm eğitimi sektörünün gelişmesine ayak uydurmak için günü kurtarmaya yönelik plansız bir yapıyla süregelmiştir. Turizm programlarının en önemli problemleri kalifiye eğitici personele sahip olmamaları, müfredatların paydaşların beklentilerini karşılamaktan uzak dizayn edilmiş olması, uygulamalı eğitim olanaklarının sınırlılığı ve kalifiye mezunların sektörde istihdamının sağlanamamasıdır (Okumuş ve Yağcı, 2005:112). Turizm eğitimi almış kişilerin sektörde tutulma oranlarının çok düşük olduğu,(Okumuş ve Yağcı, 2005:92; Mısırlı, 2002:454) kalifiye eleman bulamamak gibi bir sıkıntının sektör tarafından dile getirildiği buna rağmen farklı düzeylerde her yıl binlerce mezun veren yüzlerce turizm eğitimi veren okul ve program olması dikkate alındığında (Ünlüöner ve Boylu, 2009:969) sorunun asıl sebebinin nicelikten değil nitelikten kaynaklandığı düşününcesini akla getirmektedir.

Ticaret ve Turizm Eğitim Fakülteleri’nde turizm ile ilgili müfredat yanında eğitim dersleri (pedagojik formasyon) verildiği için buradan mezun olanlar Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ticaret ve turizm meslek liselerinde öğretmen olarak istihdam edilmektedirler (Gazi Üniversitesi, 2011a; Temizkan ve Te-

mizkan, 2008:424). Ancak, söz konusu fakültelerde istihdam, kimlik ve eşdeğerlik sorunları bulunmaktadır. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültelerinin Turizm Eğitim programları ilgili ortaöğretim kurumlarına öğretmen, sektöre orta ve üst düzey yönetici personel, üniversitelere akademisyen ve lisansüstü programlara öğrenci yetiştirmeyi amaçladığından pedagojik formasyon, bilim dersleri, yabancı dil ve mesleki bilgi ve becerileri mezunlarına kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu durumun, müfredatın aşırı yüklenmesine sebep olduğu ve amaca uygun etkin eğitimin gerçekleştirilmesine engel olduğu söylenebilir (Temizkan ve Temizkan, 2008:424-428).

Yukarıda sözü edilen sorunlardan dolayı, Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren Ticaret ve Turizm Eğitim Fakülteleri 2009 yılında bakanlar kurulu kararıyla Turizm Fakültelerine dönüştürülmüşlerdir (Resmi Gazete, 2009). Böylece Turizm Fakültelerinde Turizm İşletmeciliği, Turizm Rehberliği, Gastronomi ve Mutfak Sanatları ile Rekreasyon Yönetimi bölümleri kurularak sektörün ihtiyaçlarının dikkate alındığı ve uluslar arası tanınırlığın sağlandığı bir eğitim modeline geçilmiştir (Gazi Üniversitesi, 2011b).

Bu noktada, öğrencilerin verilen eğitimden tatmin olma düzeylerinin tespit edilmesi, eğitimin ve eğitim sisteminin bu amaçlara uygun olup olmadığının değerlendirilmesinde işe yarayacak önemli ipuçları sunacaktır. Bu araştırmanın hareket noktasını; farklı öğretim yıllarında turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarında okuyan öğrencilerin söz konusu programlarla ilgili memnuniyet düzeylerinin değişime uğrayıp uğramadığı, öğretim yıllarının öğrencilerin beklenti, algılama ve değerlendirmelerini etkileyip etkilemediği ve yine algılama ve beklentiler üzerinde etkisinin olup olmadığı konularında ki bilgi eksikliği oluşturmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, yukarıda bahsedilen eksikliğin giderilmesine bir katkı sağlamaktır. Bu amaçla aşağıdaki konularda bilimsel bilgi elde edilmesi amaçlanmıştır.

1. Öğrencilerin programda yer alan derslerin programın amacına uygunluğu ile ilgili değerlendirmelerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılması,
2. Öğrencilerin programda yer alan mesleki stajla ilgili değerlendirmelerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılması,
3. Öğrencilerin öğretim elemanlarının nitelikleri ile ilgili değerlendirmelerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılması,

4. Öğrencilerin eğitim ortamlarıyla ilgili değerlendirmelerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılması,

5. Öğrencilerin eğitim kurumunun kendilerine sunduğu sosyal ve kültürel faaliyet ortamlarıyla ilgili değerlendirmelerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılması,

6. Öğrencilerin eğitim kurumu idaresi ile ilgili değerlendirmelerinin tespit edilmesi ve karşılaştırılması,

Böylece elde edilen veriler ışığında turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarında ve yeni kurulan turizm fakültesi programlarında eğitimin daha başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesine yönelik öneriler sunulması.

3. Araştırmanın Önemi

Öğretim yıllarına göre öğrencilerin halen devam ettikleri programla ilgili memnuniyet durumlarının karşılaştırılması yoluyla, mevcut programların öğrenci beklentilerini karşılaması konusunda geri bildirim sağlanabilecektir.

Öğretim yıllarına göre; öğrencilerin, programda yer alan derslerin, program amacına uygunluğu hakkındaki değerlendirmelerinin karşılaştırılması yardımıyla derslerin program amacına uygun olup olmadığı ortaya konacaktır.

Öğretim yıllarına göre; öğrencilerin öğretim elemanlarının nitelikleri hakkındaki değerlendirmelerinin karşılaştırılması yardımıyla, öğretim elemanlarına yönelik uygun yönetim ve eğitim politikasının benimsenmesi mümkün olabilecektir. Bu değerlendirmeler aynı zamanda öğretim elemanlarına da kendilerini geliştirmeye yönelik bazı ipuçları sağlayabilecektir. Öğretim yıllarına göre; öğrencilerin eğitim ortamlarını, sosyal ve kültürel etkinlikleri ve fakülte yönetimini değerlendirmelerinin karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar fakülte yönetiminin bu konudaki girişimlerine yardımcı olabilecektir. Turizm işletmeciliği eğitimi programlarında 1998-1999 ve 2003-2004 öğretim yıllarında yapılmış olan araştırmaların 2008-2009 öğretim yılında yenilenmesi yoluyla, programdaki değişme ve gelişmelerin öğrenciler açısından ne yönde farklılaştığı da ortaya koyulmuş olacaktır.

Geri bildirim sağlayacak bu tür bir tanımlayıcı araştırma ile aynı zamanda uygulama sonuçları izlenecek ve turizm işletmeciliği eğitimi bölümü programlarına ve dönüştürüldükleri yeni turizm fakültesi programlarına yönelik alınan kararların isabet oranı arttırılabilecektir. Bu sayede, öğrenci ve öğretim elemanlarının uygulanan programlardan ve verilen hizmetten tatmin dü-

zeyleri ve buna bağlı olarak verilen eğitimin kalitesi yükseltilebilecektir. Öğrencilerin eğitim aldıkları kurum ve programla ilgili değerlendirmelerinin zaman serisi olarak görülmesi yeni kurulan turizm fakültesi ve programlarına da yol gösterici olacaktır.

4. Araştırmanın Hipotezi

Araştırma hipotezi, öğrencilerin eğitim aldıkları kurum ve programla ilgili çeşitli konulardaki değerlendirmeleri bağımlı değişken olarak, öğretim yılları ise bağımsız değişken olarak alınıp kurulmuştur. **H₁**: Öğrencilerin okumakta oldukları program ve kurum hakkındaki öncelik, beklenti ve değerlendirmeleri öğretim yıllarına göre anlamlı farklılık gösterir.

5. Araştırma Yöntemi

5.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü programlarına 1998-1999 öğretim yılında kayıtlı olan 654, 2003-2004 öğretim yılında kayıtlı olan 669 ve 2008-2009 öğretim yılında kayıtlı olan 658 öğrenci oluşturmaktadır. Öğretim yıllarının üçünde de yapılan araştırmalarda tam sayım hedeflenmiş ancak çeşitli sebeplerle 1998-1999 öğretim yılında 394, 2003-2004 öğretim yılında 574 ve 2008-2009 öğretim yılında 400 anket uygulanmıştır. 2008-2009 öğretim yılında kayıtlı olan 658 öğrencinin %95 güvenilirlik ile örneklem sayısı 243 olarak bulunmuştur (Yamane 2001:116-117). Dolayısıyla bu sayıların evreni temsil edebileceği düşünülmektedir.

5.2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Tanıtıcı Bilgiler

Öğretim Yılları İtibarıyla Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre Dağılımı Tablo 1'deki gibidir. Tablo 1'de görüldüğü gibi 1998-1999 öğretim yılında araştırmaya katılanların %25.9'u birinci sınıf, %19'u ikinci sınıf, %22.3'ü üçüncü sınıf ve %32.7'si de dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. 2003-2004 öğretim yılında araştırmaya katılanların %25.4'ü birinci sınıf, %21.1'i ikinci sınıf, %26.7'si üçüncü sınıf ve %26,8'i de dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

2008-2009 öğretim yılında araştırmaya katılanların %28.5'i birinci sınıf, %26.5'i ikinci sınıf, %20.8'i üçüncü sınıf ve %24.3'ü dördüncü sınıf öğrencisidir. Farklı oranların ortaya çıkmasında yıllar itibarı ile farklı sayılarda kontenjan açılmasının etkisi olabilir.

Tablo 1. Öğretim Yılları İtibarıyla Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre Dağılım

		Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıfı				Toplam
		1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	
Yıl	1998-1999 Öğretim Yılı	102	75	88	129	394
		25.9%	19.0%	22.3%	32.7%	100,0%
	2003-2004 Öğretim Yılı	146	121	153	154	574
		25.4%	21.1%	26.7%	26.8%	100,0%
	2008-2009 Öğretim Yılı	114	106	83	97	400
		28.5%	26.5%	20.8%	24.3%	100,0%
Toplam		362	302	324	380	1368
		26.5%	22.1%	23.7%	27.8%	100.0%

Tablo 2. Öğretim Yılları İtibarıyla Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okumakta Oldukları Programlara Göre Dağılımları

	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okumakta Oldukları Program		Toplam
	Konaklama İşletmeciliği Öğretmenliği	Seyahat İşletmeciliği Öğretmenliği	
1998-1999 Öğretim Yılı	201	193	394
	51.0%	49.0%	100.0%
2003-2004 Öğretim Yılı	289	285	574
	50.3%	49.7%	100.0%
2008-2009 Öğretim Yılı	204	196	400
	51.0%	49.0%	100.0%
Toplam	694	674	1368
	50.7%	49.3%	100.0%

1998-1999 öğretim yılında araştırmaya katılanların %51'i konaklama işletmeciliği öğretmenliği %49'u seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği öğretmenliği öğrencilerinden, 2003-2004 öğretim yılında araştırmaya katılanların % 50.3'ü konaklama işletmeciliği öğretmenliği %49.7'si seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği öğretmenliği öğrencilerinden oluşurken 2008-2009 öğretim yılında araştırmaya katılanların %51'i konaklama işletmeciliği öğretmenliği %49'u seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği öğretmenliği öğrencilerinden oluşmaktadır.

5.3. Verilerin Toplanması

Ünlüöner'in 2004 yılında yaptığı çalışmada kullandığı anket aynen 2008-2009 yılında da kullanılmıştır. Anketler öğretim elamanlarının yardımıyla öğrencilere dağıtılıp toplanmıştır.

5.4. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin yıllar itibarı ile farklılıklar arz edip etmediklerini görebilmek için F testi (ANOVA) uygulanmıştır.

6. Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin okumakta oldukları öğretim yıllarına göre okumakta oldukları programla ilgili öncelik, beklenti ve değerlendirmeleri arasında farklılıklar olup olmadığını tespit etmek için 22 alt hipotez 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Bu testler sonucunda 20 bağımlı değişken için öğretim yılı bağımsız değişkeninin önemli bir faktör olduğu görülmüş ve H_0 hipotezi reddedilmiştir. "Okumakta oldukları programı tercih etmelerinden dolayı memnun olup olmadıkları" ve "yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarının niteliği" konularındaki değerlendirmelerinde öğretim yılı bağımsız değişkeninin önemli bir faktör olmadığı görülmüş ve H_0 reddedilememiştir. H_0 'ın reddedildiği 20 hipotezle ilgili olarak şu değerlendirmeler yapılabilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Okudukları Programı Değişik Açılardan Karşılaştırmaları

		N	\bar{X}	F	p
1. Bu programda verilen eğitimin iyi bir turizm işletmecisi olmak için yeterli olduğuna inanıp inanmadıkları	1998-1999 Öğretim Yılı	392	2,18	76,014	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	568	2,98		
	2008-2009 Öğretim Yılı	397	2,87		
2. Bu programda verilen eğitim ile iyi bir turizm öğretmeni olunabileceğine inanıp inanmadıkları	1998-1999 Öğretim Yılı	390	2,84	98,275	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	572	3,69		
	2008-2009 Öğretim Yılı	400	3,42		
3. Bu programda verilen eğitim ile iyi bir turizm araştırmacısı olunabileceğine inanıp inanmadıkları	1998-1999 Öğretim Yılı	392	2,31	107,603	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	571	3,13		
	2008-2009 Öğretim Yılı	399	3,10		
4. Bu programı tercih ettikleri için memnun olup olmadıkları	1998-1999 Öğretim Yılı	393	3,16	,203	,816
	2003-2004 Öğretim Yılı	570	3,12		
	2008-2009 Öğretim Yılı	399	3,12		

Tablo 4. Öğrencilerin Okudukları Fakülte/Programı Çeşitli Açılardan Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

		N	X̄	F	p
1. Eğitim araç ve gereçleri	1998-1999 Öğretim Yılı	390	1,66	306,547	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	567	3,22		
	2008-2009 Öğretim yılı	400	3,16		
2. Öğretim elemanlarının sayısı	1998-1999 Öğretim Yılı	390	3,03	88,680	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	567	3,83		
	2008-2009 Öğretim yılı	398	3,69		
3. Kültür dersi veren öğretim elemanlarının niteliği	1998-1999 Öğretim Yılı	387	2,56	91,720	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	569	3,36		
	2008-2009 Öğretim yılı	397	3,58		
4. Uygulamalı meslek dersi veren öğretim elemanlarının niteliği	1998-1999 Öğretim Yılı	387	2,44	115,389	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	565	3,48		
	2008-2009 Öğretim yılı	392	3,49		
5. Teorik meslek dersi veren öğretim elemanlarının niteliği	1998-1999 Öğretim Yılı	392	3,04	30,636	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	569	3,54		
	2008-2009 Öğretim yılı	393	3,51		
6. Yab. Dil dersi veren öğretim elemanlarının niteliği	1998-1999 Öğretim Yılı	390	2,99	2,766	,063
	2003-2004 Öğretim Yılı	568	2,92		
	2008-2009 Öğretim yılı	398	3,05		
7. Kültür dersinin program amacına uygunluğu	1998-1999 Öğretim Yılı	388	2,38	114,498	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	565	3,25		
	2008-2009 Öğretim yılı	391	3,38		
8. Uygulamalı meslek derslerinin program amacına uygunluğu	1998-1999 Öğretim Yılı	387	2,20	124,884	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	559	3,26		
	2008-2009 Öğretim yılı	391	3,36		
9. Teorik Meslek derslerinin program amacına uygunluğu	1998-1999 Öğretim Yılı	390	2,72	59,918	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	559	3,40		
	2008-2009 Öğretim yılı	388	3,32		
10. Yab. Dil derslerinin program amacına uygunluğu	1998-1999 Öğretim Yılı	384	2,57	12,131	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	567	2,83		
	2008-2009 Öğretim yılı	392	2,88		
11. Fakültenin sektör staj	1998-1999 Öğretim Yılı	379	2,29	26,092	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	536	2,82		
	2008-2009 Öğretim yılı	391	3,13		
12. Derslere ait kitap vb. kaynaklar	1998-1999 Öğretim Yılı	389	2,61	63,549	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	566	3,39		
	2008-2009 Öğretim yılı	397	3,31		
13. Derslik ve laboratuvarlar	1998-1999 Öğretim Yılı	393	1,68	369,859	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	566	3,59		
	2008-2009 Öğretim yılı	398	3,10		
14. Öğrenci işleri	1998-1999 Öğretim Yılı	393	1,74	36,039	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	569	2,75		
	2008-2009 Öğretim yılı	390	1,66		
15. Kütüphane İmkânları	1998-1999 Öğretim Yılı	389	1,98	99,916	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	567	2,64		
	2008-2009 Öğretim yılı	395	2,79		
16. Danışmanlık Hizmetleri	1998-1999 Öğretim Yılı	392	1,89	105,504	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	569	3,24		
	2008-2009 Öğretim yılı	397	3,20		
17. Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	1998-1999 Öğretim Yılı	393	1,60	148,298	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	568	2,69		
	2008-2009 Öğretim yılı	397	2,62		
18. Panel Konferans, Sempozyum ve seminerler	1998-1999 Öğretim Yılı	391	1,96	186,792	,000
	2003-2004 Öğretim Yılı	566	2,92		
	2008-2009 Öğretim yılı	396	2,71		

Öğrencilerin, okudukları programdaki öğretim elemanı sayısını değerlendirmelerine ilişkin sonuçlar karşılaştırıldığında, 2003-2004 öğretim yılında araştırmaya katılan öğrencilerin, 1998-1999 öğretim yılında araştırmaya katılan öğrencilere göre daha olumlu değerlendirme yaptıkları görülmüştür. Bu durum, söz konusu öğretim yılları arasında programdaki öğretim elemanı sayısında meydana gelen artışla açıklanabilir. 2008-2009 öğretim yılında bu konudaki tatmin düzeyinde az da olsa bir düşüş görülmektedir.

Öğrencilerin, kültür dersi ve uygulamalı meslek dersi veren öğretim elemanlarını nitelik yönünden değerlendirmelerine bakıldığında 1998-1999 öğretim yılından sonraki öğretim yıllarında bir öncekine göre olumlu yönde değişimler olduğu görülmektedir. Buna karşın yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarının nitelikleri, öğretim yıllarına göre önemli bir farklılık göstermemiştir. Öğrenciler yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarını nitelik yönünden üç öğretim yılında da genel olarak vasat şeklinde değerlendirmişlerdir.

2003-2004 öğretim yılında araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları programda bulunan, kültür derslerini, uygulamalı meslek derslerini, teorik meslek derslerini ve yabancı dil derslerini program amacına uygunluk yönünden değerlendirmeleri; araştırmaya 1998-1999 öğretim yılında katılmış olan öğrencilere göre daha olumludur. Bununla birlikte 2008-2009 öğretim yılında kültür derslerinin, uygulamalı meslek derslerinin ve yabancı dil derslerinin program amacına uygunluğu konusundaki öğrenci değerlendirmeleri 2003-2004 yılına göre daha olumlu iken teorik derslerin program amacına uygunluğu konusundaki değerlendirmeler olumlu bir gelişme göstermemiştir.

Diğer konularda 2003-2004 öğretim yılı değerlendirmeleri 1998-1999 öğretim yılı değerlendirmelerinden daha olumludur. Bununla birlikte, "Kültür dersi veren öğretim elemanlarının niteliği", "Uygulamalı meslek dersi veren öğretim elemanlarının niteliği", "Yabancı Dil dersi veren öğretim elemanlarının niteliği", "Kültür dersinin program amacına uygunluğu", "Uygulamalı meslek derslerinin program amacına uygunluğu", "Yabancı Dil derslerinin program amacına uygunluğu", "Fakültenin sektör stajı uygulaması" ve "Kütüphane İmkânları" konularında 2008-2009 öğretim yılında yapılan değerlendirmeler 2003-2004 yılı değerlendirmelerine göre daha olumludur. Ancak, "programda verilen eğitimin iyi bir turizm işletmecisi olmak için yeterli olduğuna inanmaları", "programda verilen eğitim ile iyi bir turizm öğretmeni olunabileceğine inanmaları", "programda verilen eğitim ile iyi bir turizm araştırmacısı olunabileceğine inanmaları", "Eğitim araç ve gereçleri", "Öğretim elemanlarının sayısı", "Teorik meslek dersi veren öğretim elemanlarının niteliği", "Teorik

Meslek derslerinin program amacına uygunluğu”, “Derslere ait kitap vb. kaynaklar”, “Derslik ve laboratuvarlar”, “Öğrenci işleri”, “Danışmanlık Hizmetleri”, “Sosyal ve Kültürel Faaliyetler” ve “Panel Konferans, Sempozyum ve seminerler” konularında 2008-2009 öğretim yılında yapılan değerlendirmeler 2003-2004 yılında yapılan değerlendirmelerden daha olumsuzdur. En dramatik olumsuz değişim öğrenci işlerinin değerlendirilmesinde görülmektedir. Bununla birlikte araştırma görevlilerine verilmiş bir görev olarak danışmanlık hizmetlerinden, yine araştırma görevlilerinin aktif olarak rol aldıkları sosyal ve kültürel faaliyetler ve panel sempozyum ve seminerler gibi organizasyonlarla ilgili değerlendirmelerin olumsuza doğru eğilim içine girmesi fakülteadaki araştırma görevlisi sayısının hızla azalmasından kaynaklandığını düşündürmektedir. Özellikle doktora programlarından mezun olan araştırma görevlilerinin 2008-2009 öğretim yılında öğretim üyeliklerine yükseltilmesi ve Yüksek Öğretim Kanununun 35. Maddesi ile doktora yapmak üzere geçici görevle gelen araştırma görevlilerinin üniversitelerine geri dönmeleri ve 35. Madde ile yeni görevlendirilenlerin olmaması araştırma görevlisi sayısının hızla azalmasına sebep olmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan testler sonucunda, öğrencilerin fakülte/programla ilgili öncelik, beklenti ve değerlendirmeleri ile araştırmanın yapıldığı öğretim yılı faktörü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmak için kurulan 22 alt hipotezin 20'sinde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak bakıldığında araştırmanın yapıldığı öğretim yılı değişkeninin önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

1998-1999 öğretim yılından 2003-2004 öğretim yılına gelindiğinde; fakültede öğrenim gören öğrencilerin okumakta oldukları programdan duydukları memnuniyet düzeyi ile yabancı dil dersi veren öğretim elemanlarının nitelikleri ile ilgili değerlendirmelerinde küçük bir olumsuzluk gözlenmekle birlikte bu olumsuzluk, istatistiksel açıdan önemli bir farklılık taşımamaktadır. 2008-2009 öğretim yılında ise bu konuda yapılan değerlendirmeler 2003-2004 öğretim yılından daha olumlu bir hal almıştır. Bununla birlikte, 2008-2009 öğretim yılında bazı konularda yapılan değerlendirmeler olumlu iken bazı konularda olumsuz değerlendirmeler de yapılmıştır.

Programlarının hedeflerine ulaşip ulaşmadığının tespit edilebilmesi için öğrencilerinin beklentileri, algılamaları ve değerlendirmelerinin ortaya konulabilmesi önemli bir kaynaktır. Ancak sadece bu kaynaktan elde edilen bilgi-

ler sonuca ulaşmaya yeterli değildir. Araştırma, turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarından mezun olan öğretmen ve sektör çalışanlarına yönelik olarak genişletilmelidir. Fakültenin akademik ve idari kadrolarında çalışan personel de araştırma kapsamına alınırsa, elde edilecek verilerle yeni boyutlar elde edilebilir. Öğrencilerin öğretim elemanları tarafından nasıl yönlendirildikleri ile ilgili ayrı bir çalışma yapılarak bu çalışmada ortaya konmamış olan konular açığa kavuşturulabilir. Bütün derslerin içeriği, kaynakları, araç ve gereçleri ile öğretim elemanlarının nitelikleri açısından öğrencilerin ayrı ayrı değerlendirmelerini almaya yönelik araştırmalar da bu çalışmayı desteklemelidir.

1998-1999 öğretim yılına oranla 2003-2004 ve 2008-2009 öğretim yıllarında öğrenciler, öğretim elemanlarının niteliklerini daha olumlu değerlendirmişlerdir. Sadece öğrencilerin değerlendirmelerinin öğretim elemanları hakkında bir görüş oluşturmaya yeterli olmayacağı gözden uzak tutulmamalıdır. Bununla birlikte yapılacak diğer araştırmaların ortaya koyacağı sonuçların da yardımıyla öğretim elemanlarının niteliklerinin artırılmasına yönelik bazı çalışmalar yapılabilir. Fakültenin idari hizmetleri, öğrenci işleri şefliğinin hizmetleri ve danışmanların verdiği hizmetlerde öğrencilerin memnuniyetsizliklerini azaltabilmek için, ilgili personelin subjektif yaklaşımlardan uzak tutulmasına yönelik tedbirler alınmalıdır. Fakültede özellikle öğrenci işleri bölümü nitelik ve nicelik açısından yeterli personel ile desteklenmelidir. Yeni araştırma görevlisi kadroları tahsis edilmeli ve bu kadrolara alınacakların niteliklerine son derece önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

AVCIKURT, C. ve KARAMAN, S. (2002). *Lisans Eğitimi Veren Turizm Okullarının Ders Programlarının Karşılaştırması*, Turizm Eğitimi Konferansı Bildirileri, 11-13 Aralık. Turizm Bakanlığı, Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara.

AVCIKURT, C. ve KÖROĞLU, A. (2002). Turizmin Etkilerinin Algılanmasında Turizm Eğitiminin Rolü: Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Journal of Travel and Tourism Research*, No:2, January, 2002, ss. 1-10.

DEMİRKOL, Ş., (2002). *'Turizm Alanındaki Lisansüstü Programların Analizi ve Sektörel Uyumlaştırmaya Yönelik Görüşler*, Turizm Eğitimi Konferansı Bildirileri, Turizm Bakanlığı, 11-13 Aralık, Ankara.

DIEKE P.U.C. (1988). *The Development of Tourism in Kenya and Gambia: A Comparative Analysis*. Unpublished PhD Thesis, Strathclyde University, The Scottish Hotel School, Glasgow, U.K.

ESER, Z. (2002). *Turizm Eğitimine Üç Açılı Yaklaşım: Profesyonel Eğitim, Mesleki Beceri Eğitimi ve Girişimcilik Eğitimi*, Ankara: II. Turizm Şurası Bildirileri, Cilt 1, 2002

GAZİ ÜNİVERSİTESİ (2011a) *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm eğitim Fakültesi Hakkında* Web: <http://www.ttef.gazi.edu.tr/tanitim.html> 20.02.2011 adresinden tarihinde alınmıştır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ, (2011b). *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi web sayfası* Web: <http://www.turizm.gazi.edu.tr/index.html> 20.02.2011 tarihinde alınmıştır.

GÜRDAL, M. (2002). *Türkiye’de Mesleki Turizm Eğitiminin Yapısal Analizi, Okullaşma-Eğitimin Kalitesi-Staj-istihdam Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı, Ankara, ss. 391-400.

HACIOĞLU, N. (1989). *Türkiye’de Turizm Eğitimi*. Uludağ Üniversitesi Balıkesir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu. Balıkesir.

HACIOĞLU, N., Kaşlı, M., Şahin, S. ve Tetik, N., (2008). *Türkiye’de Turizm Eğitimi*. Ankara:Detay Yayıncılık.

KUŞLUVAN, S. ve KUŞLUVAN, Z. (2000). Perceptions and Attitudes of Undergraduate Tourism Students Towards Working In The Tourism Industry in Turkey, *Tourism Management* (21), 251-269.

MISIRLI, İ. (2002). *Turizm Sektöründe Meslek Standardı ve Mesleki Belgelendirme Sistemi*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı, s. 453-460

OKUMUS, F. ve KILIÇ, H. (2004). Turizm İşletmeleri ve Merkezlerinde Rekabet Avantajı Geliştirilmesi ve Korunması, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 1(1), 10-17.

OKUMUŞ, F. and YAĞCI, Ö., (2005). Tourism Higher Education in Turkey. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, Volume: 5, (1-27).

ORHANER, E. ve TUNÇ, A. (2001). *Ticaret ve Turizm Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

ÖZGEN, H. ve TANER, B. (1993). Konaklama Endüstrisinde Verimlilik Analizi, *MPM Verimlilik Dergisi*, Cilt:22, No:1, 59-77.

SEYMEN, OYA, A. (2002). Turizm işletmelerinde Oryantasyon Eğitiminin İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Önemi ve Buna Yönelik Program Modelinin Oluşturulması. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, C.13,Sayı 1

TEMİZKAN, S. ve TEMİZKAN, R. (2008). *Türkiye’de Turizm Öğretmeni Yetiştirilmesinde Yaşanan Sorunlara Çözüm Getirebilecek Bir Model Önerisi*, III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi (17-19) Nisan 2008 Bildiriler Kitabı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, Sayfa: 420-431

TİMUR, A. (1992). *Türkiye’de Turizm Eğitiminin Yapısı ve Uygulanan Politikalar ve Sonuçları*, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Konferansı, 1992, ss. 47-53.

TİMUR, A. (1994). *Turizm Eğitiminde Darboğazlar, Dört Yıllık Turizm Yüksek Okullarında Eğitim-Öğretim Sorunları ve Çözüm Yolları*. Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu. Nevşehir.

TİSK (Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu). (2004). *Mesleki Eğitim Sistemimiz ve İşletmelerdeki Beceri Eğitimi Sorunları ve Çözüm Önerileri Raporu*. Ankara.

TOSUN, C. (1999). An Analysis of Contributions of International Inbound Tourism to the Turkish Economy. *Tourism Economics*, 5 (3): 217-250.

TOSUN, C. (2001). Challenges of Sustainable Tourism Development in The Developing World: The Case of Turkey. *Tourism Management*, 22(3), 285-299.

TÜRSAB. (Türkiye Seyahat Acentacılar Birliği). (1993). Turizm Sektöründe Eğitimin Yeri. *Türsab Turizm Dergisi*. Sayı 121. İstanbul.

ÜNLÜÖNEN, K. (1993). Türkiye’de Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi ve Öğretimi, Dicle Üniversitesi, *Hukuk Fakültesi Dergisi* Sayı: 6, sayfa 497-521

ÜNLÜÖNEN, K. (2000). ‘Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri Ve Algılamaları Açısından Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 3

ÜNLÜÖNEN, K. (2004). Turizm İşletmeciliği Öğretmenlik Programlarının Öğrenci Beklentileri ve Algılamaları Açısından Karşılaştırılması (1998-1999 ve 2003-2004 Öğretim Yılları), *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:1

ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU, Y. (2005). Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Beklenti ve Algılamalarındaki Değişimin Karşılaştırılması (2000-2001 ve 2003-2004 Öğretim Yılları). *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl:33, Sayı:166. s.159.

ÜNLÜÖNEN, K. ve BOYLU, Y. (2009). *Türkiye'deki Örgün Turizm Eğitimine İlişkin Rakamsal Gelişmelerin Değerlendirilmesi*. 10. Ulusal Turizm Kongresi 31-24 Ekim 2009 Mersin.